



Прийнято 04.05.2025. Прорецензовано 25.05.2025. Опубліковано 30.06.2025.

УДК338.2

JEL Classification: I25; O15

DOI: 10.31471/2409-0948-2025-1(31)-173-179

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ГАЛУЗІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Ставнича Наталія Ігорівна

доктор філософії з економіки, асистент кафедри менеджменту та адміністрування

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: vkadres@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1370-4010>

Анотація Стаття спрямована на дослідження сучасних тенденцій розвитку підприємництва у галузі легкої промисловості регіону. Цільовим регіоном обрано Закарпатську, Івано-Франківську, Тернопільську та Чернівецьку області. Виявлено, що в сучасних умовах бізнес швидко адаптується, знаходить нові ніші, змінює стратегії. Роль бізнесу тільки зростає, адже створюються нові робочі місця, залучаються інвестиції, розвивається ринок, інфраструктура, формуються регіональні бюджети, стимулюється розвиток конкуренції, впроваджуються інновації, ініціативи з корпоративної соціальної відповідальності, розширюється проектна діяльність. Для дослідження обрано суб'єкти господарської діяльності за такими видами економічної діяльності: текстильне виробництво; виробництво одягу; виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів; виробництво іншої продукції. Виявлено, що найбільшу кількість суб'єктів господарювання, які здійснюють такі види діяльності зареєстровано у Івано-Франківській області (67% - фізичні особи підприємці та 33% - юридичні особи). Найменше у Тернопільській області. Найбільша частка юридичних осіб зосереджена у Закарпатській області (41%). Кожне друге підприємство в досліджуваному регіоні виготовляє одяг. Найменша кількість суб'єктів підприємницької діяльності серед досліджуваних видів зафіксована у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів. Продемонстровано зміни у кількості найманих працівників у розрізі областей. Представлено динаміку податкових надходжень. Лідером є Закарпатська область. Найменше податків від діяльності суб'єктів господарювання одержано в бюджет Івано-Франківської області. Запропоновано перспективні напрями розвитку підприємництва. Ними є: створення індустріальних парків; вихід на зовнішні ринки або збільшення вже наявного експорту продукції; масштабування виробництва; оптимізація виробничих процесів; створення інноваційних

Запропоноване посилання: Ставнича, Н. (2025). Тенденції розвитку підприємництва у галузі легкої промисловості: регіональний аспект. Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості, 1(31), 173-179. doi: 10.31471/1993-9965-2025-1(31)-173-179

* Відповідальний автор



Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

виробництв, участь компаній у міжнародних виставках та ярмарках; впровадження екологічної відповідальності бізнесу.

Ключові слова: підприємництво, регіон, податкові надходження, виробництво, наймані працівники.

Вступ. Підприємництво в Україні створює надійний економічний фронт. Війна та економічні виклики змушують бізнес швидко адаптуватися, знаходити нові ніші та змінювати стратегії. Навіть у таких реаліях підприємці створюють нові робочі місця, залучають інвестиції, розвивають ринок, формують регіональні бюджети, розвивають інфраструктуру, стимулюють розвиток конкуренції, впроваджують інновації, підтримують розвиток громадянського суспільства, ініціативи з корпоративної соціальної відповідальності, культурних та екологічних проєктів. Згідно даних Міністерства економіки України, за 11 місяців 2024 року економіка країни зросла на 4%. Драйверами зростання економіки у 2024 році залишаються транспортна та будівельна галузі, переробка та внутрішня торгівля [1]. У зв'язку з необхідністю пошуку можливостей для розвитку економіки, особливої значимості набуває дослідження особливостей функціонування підприємництва за видами економічної діяльності суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку підприємництва присвячено роботи багатьох вітчизняних вчених, серед яких виокремимо праці Бабій І. В., Баксалова О. М., Остапчук О. В. [2], Гонтарева І.В., Євтушенко В.А., Михайленко Д.Г. [3], Красота О. В., Кір'єв І. С. [4], Михайленко Д. [5], Кінаш І.П. [6], Бортнік С. М. [7], Васюта В. Б., Путря А. М., Пивоваров В. О. [8], Діденко А., Кравець О. [9] та багато інших. Проте не достатньо вивченими залишаються питання ідентифікації тенденцій розвитку підприємництва за конкретними видами економічної діяльності, зокрема галузі легкої промисловості.

Мета статті полягає у дослідженні сучасних тенденцій розвитку підприємництва у галузі легкої промисловості в регіоні та формування перспектив розвитку. Цільовими регіоном дослідження обрано західні області України, а саме: Закарпатська, Івано-Франківська, Тернопільська та Чернівецька області.

Виклад основного матеріалу. Легка промисловість це стратегічна галузь народного господарства України здатна задовольнити попит населення. Це один із небагатьох секторів економіки зі швидким обертанням капіталу. У довоєнному 2021 році вона забезпечувала 5 % бюджетних надходжень і 2,6 % українського товарного експорту. Легка промисловість представлена в Україні великою кількістю компаній. Наразі в Україні понад 19 700 виробників одягу, взуття, текстильних і шкіряних виробів, 72% з яких – фізичні особи підприємці і лише 1% – великі підприємства» [10]. Найбільшу кількість виробництв сконцентровано в обласних містах - Харкові, Одесі та Хмельницькому. Через війну українська легка промисловість зазнала серйозних змін. Частина підприємств, особливо в тих регіонах, де проходять активні бойові дії, була змушена призупинити виробництво або перенести його в більш безпечні місця. Багато підприємств також зіткнулися з проблемами через мобілізацію робочої сили. У 2023 році в Україні спостерігалось зростання на 22% кількості виробників у легкій промисловості. Проте у другому кварталі 2024 року 33% компаній повідомили про скорочення виробництва через кілька факторів, головні серед яких: перебої з електроенергією; недостатня кількість робочої сили; високі ціни на сировину [11].

В нашому дослідженні ми зупинимося на розвитку легкої промисловості в західних областях України. Для дослідження обрано суб'єкти господарської діяльності (СПД) за такими КВЕДами:

- С13 Текстильне виробництво;
- С14 Виробництво одягу;
- С15 Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів;
- С32 Виробництво іншої продукції.

Найбільшу кількість суб'єктів господарювання, які здійснюють вищезазначені види діяльності зареєстровано у Івано-Франківській області. Тут зосереджено 756 суб'єктів (509 це фізичні особи підприємці (67%) та 247 це юридичні особи (33%)). У Чернівецькій області таких суб'єктів господарської діяльності 676, а у Закарпатській 557. Найменше у Тернопільській області – 390. Рисунок 1 демонструє кількість суб'єктів економічної діяльності в розрізі юридичних та фізичних осіб.

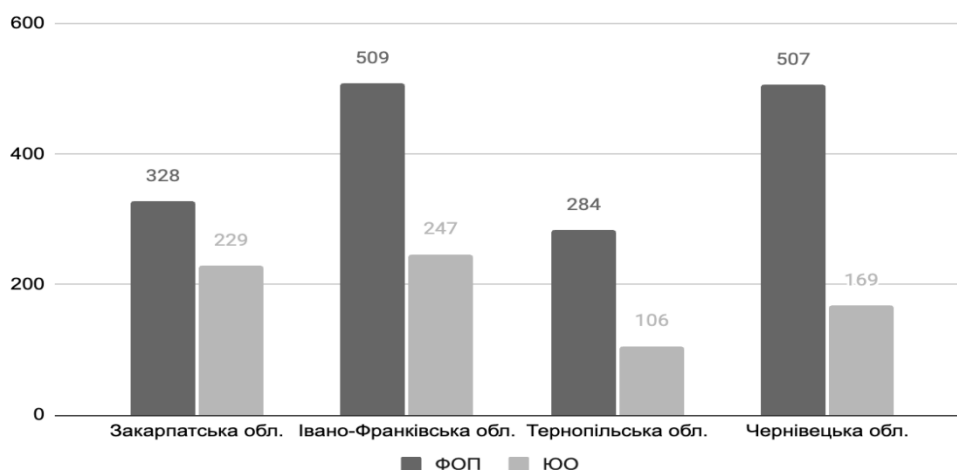


Рис. 1 - Кількість СПД, які задіяні у галузі легкої промисловості за місцем реєстрації, 2023 рік

Джерело: Державна податкова служба України

Матеріали досліджень вказують на те, що здебільшого зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності є фізичними особами підприємцями. Найбільша частка юридичних осіб у Закарпатській області (41%). Кожне друге підприємство виготовляє саме одяг. Найменша кількість суб'єктів підприємницької діяльності серед досліджуваних видів зафіксована у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів. Найбільшу кількість таких виробництв серед цільових областей зареєстровано на Закарпатті. Там їх у середньому втричі більше ніж на Івано-Франківщині, Тернопільщині чи Чернівецьчині. Окрім цього зазначимо, що у Тернопільській та Чернівецькій областях зареєстровані підприємства рівномірно розподілені між обласними центрами та іншими населеними пунктами. Водночас на Закарпатті та Івано-Франківщині лише близько третини підприємців зареєстровані в обласних центрах.

Наступним за поширеністю КВЕДом є текстильне виробництво (код за КВЕД С13). Найбільше виробників текстилю у Івано-Франківській області. Втім, у відсотковому співвідношенні в межах області лідером є Тернопільська: чверть зареєстрованих підприємців Тернопільської області працюють саме в цій підгалузі. Далі – виробництво іншої продукції (код за КВЕДС32). Ця категорія охоплює виробників іграшок, ювелірних виробів, спортивних товарів тощо. Найбільше в цій підгалузі залучені підприємці Івано-Франківської та Закарпатської областей. На відміну від інших цільових областей, у Закарпатській у 2022 році кількість СПД зменшилась на 7%, але у 2023 році область стала лідером за кількістю нових зареєстрованих підприємців. Рисунок 2 демонструє кількість суб'єктів підприємницької діяльності за видами економічної діяльності у розрізі місця реєстрації.

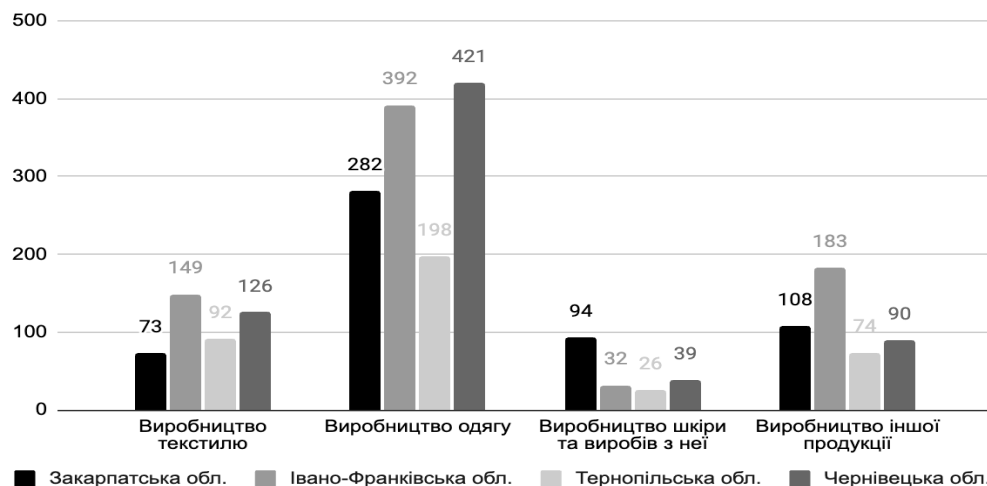


Рис. 2 - Кількість СПД за видами економічної діяльності у розрізі місця реєстрації, 2023 рік

Джерело: Державна податкова служба України

Найбільше найманих працівників у обраній галузі промисловості на кінець 2023 року зареєстровано у Закарпатській області (4507 осіб). У Івано-Франківській 1 609, Тернопільській – 1 380, Чернівецькій області найменше – 1 015 осіб. Дані у динаміці 2018-2022 років вказують на те, що кількість найманих працівників у кожній з областей щороку знижувалась. Найбільші зміни у цих роках відбулись у Закарпатській області, де з 2020 по 2022 рік приріст кількості найманих працівників склав -58%. Втім, у 2023 році в області зросла кількість працівників на 38%. Якщо ж говорити про кількість найманих працівників в областях у розрізі з окремими КВЕД, то найбільше осіб нараховується у виробництві одягу. До того ж у 2023 році у кожній з областей тут активно зросла кількість працівників. У Закарпатській області найбільш різке зростання працівників у сфері виробництва іншої продукції, де показник зріс у 10 разів. А у галузі виробництва шкіри та виробів з неї зріс у 3 рази. Таку тенденцію можна пояснити із входом на ринок великих підприємств. Натомість у галузі текстильної промисловості в області за рік знизилась кількість офіційно зареєстрованих працівників на 81%. У Тернопільській області зміни показника більш помірні. За останні три роки тут стабільно зростає кількість зареєстрованих найманих працівників у сфері виробництва шкіри та виробів з неї. З початком повномасштабного вторгнення кількість працівників у галузі текстильного виробництва знизилась на 20%. Інші ж галузі стабільні, з невеликим коливанням. У Чернівецькій області показник щороку спадає. Помітне незначне зростання зареєстрованих найманих працівників у 2023 році лише у сфері з виробництва одягу.

Таблиця 1

Приріст (скорочення) кількості найманих працівників у юридичних осіб

	Закарпатська	Івано-Франківська	Тернопільська	Чернівецька
2019	-	-9%	-5%	-25%
2020	-23%	+9%	-6%	-13%
2021	-24%	-10%	+6%	-15%
2022	-29%	-16%	-6%	-14%
2023	+38%	-	-	-20%

Розглянемо динаміку податкових надходжень від галузі. Сума податкових платежів включає єдиний податок, податок на доходи фізичних осіб, єдиний соціальний внесок, податок на додану вартість та податок на прибуток. Станом на кінець 2023 року, лідером за сумою податкових надходжень від досліджуваної галузі залишається Закарпатська область, де сума становить 524,96 млн грн. У Тернопільській – 168, 55, у Чернівецькій – 163, 02. Найменше від галузі надходить податків у Івано-Франківській області –152, 06 млн грн. У 2020 році сума податкових надходжень та єдиного соціального внеску від галузі виробництва речей знизилась у кожній із областей, що, ймовірно, пов'язано з пандемією, яка вплинула на виробництво. З 2021 року податкові надходження від галузі почали зростати. 2021 рік приніс найбільше податків від галузі у Закарпатській області, де вони виросли у два рази, втім у 2022 році вони вже знизились на третину. Повномасштабне вторгнення не вплинуло на обсяги сплачених податків в інших областях – вони продовжили зростати. Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька та Чернівецька області у 2023 році отримали найвищі за останні п'ять років прирости податкових надходжень (рис. 3).

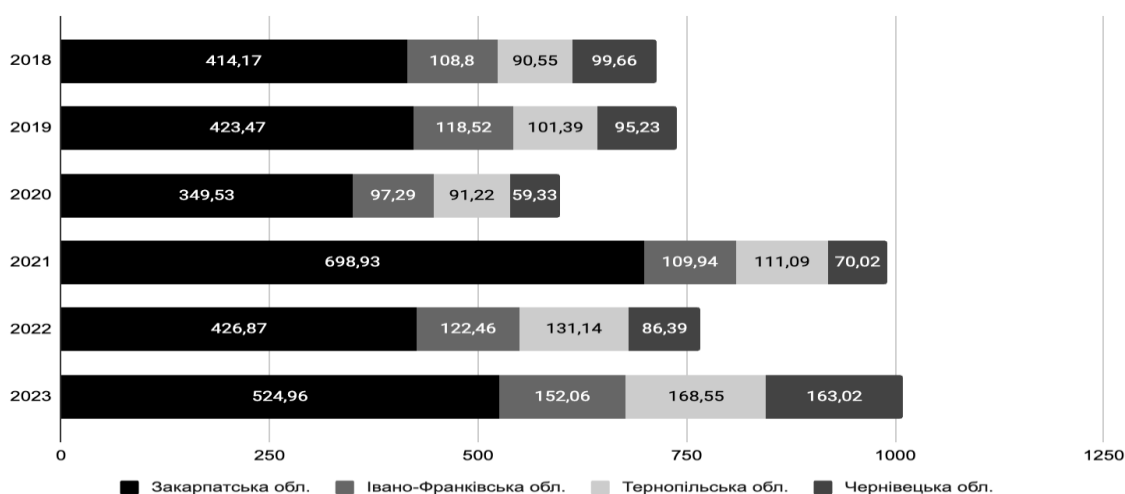


Рис. 3 - Податкові платежі та єдиний соціальний внесок СПД* галузі легкої промисловості, млн грн

Джерело: Державна податкова служба України
* фізичні та юридичні особи

Податкові надходження від такого виду діяльності у Чернівецькій області здебільшого зосереджуються в обласному центрі (88%). А от у Закарпатській та Івано-Франківській навпаки – більшість податків за межами обласного центру. У Тернопільській – порівну. Найбільшу суму податків в кожному області приносить сфера виробництва одягу. Саме завдяки сплаті податків відбувається підтримка економіки країни.

Висновки. Одним із перспективних напрямів для розвитку підприємництва у галузі легкої промисловості є індустриальні парки. Згідно з даними Міністерства економіки, у 2024 році оновлений каталог індустриальних парків став важливим інструментом для розвитку виробництва. Він допомагає компаніям знаходити оптимальні місця для розміщення своїх виробничих потужностей, а також залучати інвестиції. Індустриальні парки створюють сприятливі умови для бізнесу, пропонуючи необхідну інфраструктуру та пільги для резидентів [11]. Важливими напрямками для розвитку є: вихід на зовнішні ринки або збільшення вже наявного експорту продукції; масштабування виробництва; оптимізація виробничих процесів; створення інноваційних виробництв, участь компаній у міжнародних виставках та ярмарках; впровадження екологічної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Економіка України зросла на 4% за 11 місяців 2024 року: основні драйвери — транспорт, будівництво та переробка URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/18e8f7b0-12f1-4b7a-bfc4-264ab0d1a8cc?lang=uk-UA&title=EkononikaUkrainiZroslaNa4-&utm=&ref=blog.youcontrol.market>
2. Бабій І. В., Баксалова О. М., Остапчук О. В. Механізм формування конкурентної політики малого підприємництва в післявоєнний період. *Innovation and Sustainability*. 2022. No 2. С. 123–130.
3. Гонтарева І.В., Євтушенко В.А., Михайленко Д.Г. Стан та особливості розвитку підприємництва в повоєнний період. *ECONOMIC SYNERGY*. 2023. Випуск 2 (8). С. 148–158.
4. Красота О. В., Кір'єв І. С. Особливості розвитку малого підприємництва в умовах порушення макро-економічної стабільності. *Ефективна економіка*. 2021. No 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/100.pdf
5. Михайленко Д. Сучасні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство*, 2024. (60). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-139>
6. Ставнича Н.І., Кінаш І.П., Кашка Д.В. Розвиток підприємництва в Україні в умовах сучасних викликів *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2 (29) 2024. №1. С.126-136
7. Бортнік С. М. Функціонування малого і середнього підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство* 2022. Вип. 36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-46>
8. Васюта В. Б., Путря А. М., Пивоваров В. О. Стан розвитку малого підприємництва в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. No 6. Т. 1. С. 160–164. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/01/2022-312-61-22.pdf>
9. Діденко А., Кравець О. Тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. *Підприємництво та інновації*, 2023. Випуск 27, с. 39-43. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/27.6>
10. 10 найбільших виробників одягу та текстилю Журнал Forbes Ukraine URL: <https://forbes.ua/>
11. Сухорукова Г. Стан легкої промисловості в Україні: виклики та перспективи URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/stan-legkoyi-promislovosti-v-ukrayini-vikliki-ta-perspektivi>

References

1. Ekonomika Ukrainy zroslo na 4% za 11 misiatsiv 2024 roku: osnovni draivery — transport, budivnytstvo ta pererobka URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/18e8f7b0-12f1-4b7a-bfc4-264ab0d1a8cc?lang=uk-UA&title=EkononikaUkrainiZroslaNa4-&utm=&ref=blog.youcontrol.market>
2. Babii I. V., Baksalova O. M., Ostapchuk O. V. Mekhanizm formuvannia konkurentnoi polityky maloho pidpriemnytstva v pisliavoenniyy period. *Innovation and Sustainability*. 2022. No 2. P. 123–130.
3. Hontareva I.V., Yevtushenko V.A., Mykhailenko D.H. Stan ta osoblyvosti rozvytku pidpriemnytstva v povoienniyy period. *ECONOMIC SYNERGY*. 2023. Vypusk 2 (8). S. 148–158.
4. Krasota O. V., Kiriev I. S. Osoblyvosti rozvytku maloho pidpriemnytstva v umovakh porushennia makro-ekonomichnoi stabilnosti. *Efektivna ekonomika*. 2021. No 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/100.pdf
5. Mykhailenko D. Suchasni tendentsii rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini. *Ekononika ta suspilstvo*, 2024. (60). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-139>
6. Stavnycha N.I., Kinash I.P., Kashka D.V. Rozvytok pidpriemnytstva v Ukraini v umovakh suchasnykh vyklykiv Naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu nafty i hazu. *Seriia: Ekonomika ta upravlinnia v naftovii i hazovii promyslovosti*. 2 (29) 2024. №1. P.126-136
7. Bortnik S. M. Funktsionuvannia maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku. *Ekononika ta suspilstvo* 2022. Vyp. 36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-46>

8. Vasiuta V. B., Putria A. M., Pyvovarov V. O. Stan rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky. 2022. No 6. T. 1. P. 160–164. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/01/2022-312-61-22.pdf>
9. Didenko A., Kravets O. Tendentsii rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini. Pidpriemnytstvo ta innovatsii, 2023. (27), S 39-43. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/27.6>
10. 10 naibilshykh vyrobnykiv odiahu ta tekstyliu Zhurnal Forbes Ukraine URL: <https://forbes.ua/>
11. Sukhorukova H. Stan lehkoi promyslovosti v Ukraini: vyklyky ta perspektyvy URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/stan-legkoyi-promislovosti-v-ukrayini-viklyki-ta-perspektivi>

TRENDS IN ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN THE LIGHT INDUSTRY SECTOR: A REGIONAL ASPECT

Stavnycha Nataliia Ihorivna

Doctor of Philosophy in Economics, assistant at the Department of Management and
Administration

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
76019, Ivano-Frankivsk, st. Carpathian, 15

Abstract The article focuses on exploring current trends in the development of entrepreneurship in the light industry sector at the regional level. The target region includes the Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Ternopil, and Chernivtsi regions. It has been revealed that under current conditions, businesses are rapidly adapting, discovering new niches, and changing strategies. The role of business is growing, as it contributes to job creation, attracts investments, develops markets and infrastructure, forms regional budgets, stimulates competition, fosters innovation, initiates corporate social responsibility projects, and expands project-based activities. The study examines business entities engaged in the following types of economic activities: textile production; clothing manufacturing; production of leather, leather goods, and other materials; and the production of other related products. It was found that the largest number of business entities engaged in these activities are registered in the Ivano-Frankivsk region (67% individual entrepreneurs and 33% legal entities), while the smallest number is in the Ternopil region. The Zakarpattia region has the highest proportion of legal entities (41%). Every second enterprise in the studied region is engaged in clothing manufacturing. The fewest business entities are involved in the production of leather, leather goods, and other materials. Changes in the number of employees across the regions are presented, along with the dynamics of tax revenues. Zakarpattia is the leader in tax contributions, while Ivano-Frankivsk receives the least tax revenue from business activities. Prospective directions for entrepreneurship development are proposed, including the creation of industrial parks; entry into foreign markets or expansion of existing exports; scaling up production; optimization of production processes; creation of innovative manufacturing; participation in international exhibitions and fairs; and the implementation of environmental responsibility in business.

Keywords: entrepreneurship, region, tax revenues, production, employees.